

Fremsat den 14. november 2024 af Christina Olumeko (ALT) og Torsten Gejl (ALT)

Forslag til folketingsbeslutning om ny metode for udvælgelse af lægdommere

Folketinget pålægger regeringen senest den 1. november 2025 at fremsætte lovforslag, der skal sikre, at de kommunale grundlisteudvalgs udvælgelse af lægdommere skal foretages efter den samme metode i alle kommuner, således at domsmænd og nævninge udvælges ved en stratificeret lodtrækning blandt alle borgere over 18 år.

Bemærkninger til forslaget

Ny udvælgelsesmetode

Forslagsstillerne mener, at de gældende regler for de kommunale grundlisteudvalgs udvælgelse af lægdommere og de anvendte udvælgelsesmetoder ikke i tilstrækkelig grad er konsistente og transparente.

Med de gældende regler er det op til kommunerne selv at vælge, hvilken metode de vil anvende til at udvælge lægdommere blandt kommunens borgere. Kommunerne benytter sig ofte af en metode, hvor det enkelte medlem af kommunens grundlisteudvalg, f.eks. i samarbejde med sit politiske bagland, partiforeninger og andre interesseorganisationer, kan indstille et antal personer til udvælgelse i forhold til den politiske repræsentation i kommunalbestyrelsen.

Det foreslås derfor, at det sikres ved lov, at de kommunale grundlisteudvalgs udvælgelse af lægdommere skal foretages efter den samme metode i alle kommuner, således at domsmænd og nævninger udvælges ved en stratificeret udvælgelse blandt alle borgere over 18 år i den enkelte kommune. Det vil være den mest transparente metode, som samtidig kan sikre ensartethed blandt kommunerne og bidrage til, at de udpegede personer udgør et alsidigt og repræsentativt udsnit af kommunens befolkning. Samtidig kan metoden også sikre, at det ikke er hensyn til partipolitik eller anden interessevaretagelse m.v., der afgør udvælgelsen.

Metoden indebærer, at borgerne opdeles i forskellige undergrupper (strata) baseret på specifikke karakteristika, hvorefter personerne udtrækkes ved en simpel tilfældig udtrækning i hver undergruppe. De ønskede karakteristika kan som hidtil være alder, køn, herkomst, højeste fuldførte uddannelse og beskæftigelsesmæssig status, så der i udvælgelsen stadig tilstræbes et alsidigt og repræsentativt udsnit af befolkningen.

Grundlisteudvalgene skal fortsat sikre, at de udpegede personer er egnede til at virke som lægdommere, og tilstræbe, at de udgør et alsidigt og repræsentativt udsnit af kommunens befolkning.

Gældende regler for dannelse af nævninge- og domsmandslister

Det fremgår af grundlovens § 65, at der skal medvirke lægmænd i strafferetsplejen, og at det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted, herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke. Reglerne for nævningers og domsmænds udtagelse fremgår af retsplejelovens kapitel 6-9 a og grundlistebekendtgørelsen (Bekendtgørelse om grundlister, BEK nr. 809 af 5 december 1990 med senere ændringer).

I hver enkelt kommune er der nedsat et grundlisteudvalg med mindst 5 medlemmer, som er udpeget af kommunalbestyrelsen. Grundlisteudvalget er nedsat for en 4-årig periode og har til opgave at udtage personer blandt kommunens borgere til kommunens grundliste. Der skal udtages 1 person for hver 300 borgere i kommunen. Grundlisteudvalget skal bl.a. sikre sig, at de udpegede personer er egnede til at virke

som lægdommere, og at de udgør et alsidigt og repræsentativt udsnit af kommunens befolkning. Grundlisteudvalget afgør selv, hvordan personerne til grundlisten udtages, og hvordan det sikres, at de udtagne er egnede og udgør et repræsentativt udsnit af befolkningen i kommunen.

Landsretspræsidenterne fastsætter herefter det antal lægdommere, der skal anvendes i løbet af den 4-årige periode, og danner nævninge- og domsmandslisterne for hver af landsretterne og for hver byret ved lodtrækning blandt de personer, der er udtaget på grundlisterne.

Hvervet som lægdommer er et borgerligt ombud, og de udtagne personer har som udgangspunkt pligt til at virke som lægdommere. Der er dog i retsplejeloven beskrevet en række årsager, der enten kan udelukke eller fritage personer fra hvervet.

Nuværende metode til udvælgelse til grundlisterne

Ifølge grundlistebekendtgørelsen skal der ved udarbejdelsen af grundlisterne tilstræbes en ligelig repræsentation med hensyn til alder, køn og etnisk baggrund. Derudover stilles der krav om, at de personer, der udtages, skal udgøre et alsidigt sammensat udsnit af befolkningen, hvor der bl.a. kan lægges vægt på uddannelsesmæssig baggrund og beskæftigelsesmæssig status. Derudover er det som nævnt op til grundlisteudvalgene at afgøre, hvilken metode de vil anvende for at sikre alsidighed og repræsentativitet i forhold til kommunens befolkning.

I Justitsministeriets vejledning om udarbejdelse af grundlister foreslås til inspiration forskellige metoder, som kan anvendes ved udarbejdelse af grundlisterne og samtidig sikre, at kravene om repræsentativitet og alsidighed er opfyldt (Vejledning om udarbejdelse af grundlister, Justitsministeriet, VEJ nr. 9065 af 30. januar 2023).

Metoderne til udtagelse af personer til grundlisterne varierer på tværs af kommunerne, og kan bestå af en kombination af flere metoder. Den mest anvendte metode er ifølge vejledningen at anvende forholdstalsmetoden, hvor det enkelte udvalgsmedlem, f.eks. i samarbejde med dennes politiske bagland, indstiller et antal personer til udvælgelse i forhold til den politiske repræsentation i kommunalbestyrelsen (forholdstalsmetoden). Derudover kan grundlisteudvalgene f.eks. tage udgangspunkt i de tidligere grundlister, annoncere på kommunens hjemmeside, i lokalpressen, på borgerservice eller på biblioteker m.v. og tage kontakt til kommunens integrationsråd eller foreninger med hensyn til etniske minoriteter.

Når grundlisteudvalgene skal sikre de udtagnes egnethed, kan det f.eks. ske ved at indhente skriftlig information fra de interesserede, ved telefonsamtaler eller ved korte personlige møder.

Lægdommernes repræsentativitet

Justitsministeriets Forskningskontor har siden 2000 foretaget undersøgelser af repræsentativiteten blandt de læg-

dommere, der er udvalgt til nævninge- og domsmandslisterne, og den seneste undersøgelse er foretaget blandt lægdommere, der er udvalgt for perioden 2024-27 («Lægdommernes repræsentativitet», Justitsministeriets Forskningskontor, 2024).

I august 2023 fremgik det af Domstolsstyrelsens hjemmeside, at landretspræsidenterne havde udtrukket knap 15.000 personer fra kommunernes grundlister til at blive de nye lægdommere ved landsretterne og byretterne i perioden 2024-27.

Undersøgelsen af repræsentativiteten blandt lægdommerne for denne periode viser, at lægdommerne for perioden 2024-27 er repræsentative for de danske statsborgere med hensyn til køn og herkomst. Det skal her bemærkes, at indvandrere og efterkommere ved tidligere undersøgelser har været underrepræsenteret blandt de undersøgte grupper af lægdommere.

Resultaterne viser desuden, at lægdommere for 2024-27 statistisk set adskiller sig fra de danske statsborgere med hensyn til aldersfordelingen, idet andelen af personer i aldersgruppen 18-30 år er underunderrepræsenteret, i forhold til hvad man skulle forvente, mens personer i aldersgruppen 31-50 år er overrepræsenteret blandt lægdommerne i forhold til fordelingen blandt de danske statsborgere.

I undersøgelsen er der også inkluderet resultater for højeste fuldførte uddannelse og beskæftigelsesmæssige status, og det konkluderes, at der er en overrepræsentation af per-

soner med lange- og mellemlange videregående uddannelser og en underrepræsentation af personer med grundskole- og erhvervsfaglige uddannelser sammenlignet med resten af befolkningen. Desuden er der en overrepræsentation af lønmodtagere med ledelsesarbejde, lønmodtagere på højeste og lønmodtagere på mellemste niveau i forhold til fordelingen i resten af befolkningen, mens lønmodtagere på grundniveau og personer uden for arbejdsstyrken er underrepræsenteret i forhold til fordelingen i resten af befolkningen.

Mere transparens og konsistens

Det er forslagsstillernes opfattelse, at undersøgelserne om lægdommernes repræsentativitet viser, at de udtrukne lægdommere overordnet set er repræsentative i forhold til befolkningssammensætningen i Danmark, og at undersøgelserne samtidig er med til at holde fokus på, at denne repræsentativitet bevares.

Forslagsstillerne mener dog som nævnt, at den ofte anvendte metode i kommunerne ikke er tilstrækkelig transparent, og at den ikke sikrer, at det ikke er hensyn til partipolitik eller anden interessevaretagelse m.v., der afgør udvælgelsen. Derfor foreslås det, at det sikres ved lov, at udvælgelsen af lægdommere foretages efter den samme metode i alle kommuner, således at domsmænd og nævninge udvælges ved en stratificeret udvælgelse blandt alle borgere over 18 år.

Skriftlig fremsættelse

Christina Olumeko (ALT):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om ny metode for udvælgelse af lægdommere.

(Beslutningsforslag nr. B 55)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.